

EDUCAȚIA PRIN ACTIVITĂȚI EXTRACURRICULARE LA CLASELE PRIMARE

EDUCATION THROUGH EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN PRIMARY SCHOOL CLASSES

CZU: 373.3.091.398

<https://doi.org/10.59295/eie2026.19>

Tatiana SLACFENCO,

învățătoare, grad didactic 1,

IP LT Miguel de Cervantes Saavedra, Chișinău

ORCID: 0009-0001-3421-8441

E-mail: slacfenco.tatiana@gmail.com

Rezumat. *Educația este un proces continuu, nelimitat în timp și spațiu, care vizează formarea integrală a personalității pe baze etice și axiologice solide. În acest context, educația extracurriculară reprezintă o componentă esențială a educației nonformale, complementară celei formale, contribuind semnificativ la dezvoltarea cognitivă, socială, emoțională și morală a elevilor; în special la nivelul ciclului primar. Activitățile extracurriculare, caracterizate prin flexibilitate, voluntariat, interdisciplinaritate și orientare practică, facilitează transferul cunoștințelor în situații concrete de viață, stimulează creativitatea, cooperarea și autonomia și susțin formarea competențelor-cheie pentru viața școlară și socială. Prin rolul lor social, personal și educativ, acestea contribuie la creșterea motivației pentru învățare, la optimizarea climatului școlar și la integrarea armonioasă a elevilor în comunitate, răspunzând cerințelor educației contemporane și idealului educațional al dezvoltării holistice.*

Cuvinte-cheie: *educație permanentă, educație nonformală, activități extracurriculare, dezvoltare holistică, ciclul primar, competențe, socializare, motivație pentru învățare.*

Summary. *Education is a continuous process, not limited by time or space, aimed at shaping the individual's personality on solid ethical and value-based foundations. In this context, extracurricular education represents a key component of non-formal education, complementary to formal schooling, with a significant contribution to pupils' cognitive, social, emotional, and moral development, especially at primary level. Characterized by flexibility, voluntariness, interdisciplinarity, and practical orientation, extracurricular activities support the transfer of knowledge into real-life contexts, foster creativity, cooperation, and autonomy, and promote the development of essential life skills. Through their social, personal, and educational functions, these activities enhance motivation for learning, improve the school climate, and support pupils' harmonious integration into the community, in line with the demands of contemporary education and the ideal of holistic development.*

Keywords: *lifelong education, non-formal education, extracurricular activities, holistic development, primary education, competences, socialization, learning motivation.*

Introducere

Educația nu poate fi concepută ca un demers limitat în timp și spațiu, cu efecte restrânse asupra evoluției individuale. Dimpotrivă, formarea personalității pe baze etice și axiologice trebuie să fie un proces continuu, o dimensiune fundamentală a școlii și a societății. În contextul lumii contemporane, transformarea educației într-un proces permanent devine o necesitate imperativă. Acest ideal presupune colaborarea activă dintre familie, instituțiile de învățământ la toate nivelurile, organizațiile cu rol educativ și mass-media, care, prin influența sa majoră asupra formabilului, acționează ca veritabil vector educațional. În centrul acestui proces se află elevul, care trebuie sprijinit să-și construiască o viziune echilibrată și morală asupra lumii, bazată pe valori autentice și pe respectul față de ceilalți, integrându-se astfel armonios în viața socială.

Activitatea extracurriculară face parte din sfera educației nonformale, activată prin „organisme școlare conexe”, precum cluburi, cercuri sau organizații extrașcolare, afirmă G. Văideanu și o definește ca „o punte între cunoștințele asimilate la lecții și informațiile acumulate informal” [10]. Ele oferă cele mai eficiente metode de formare a caracterului copilului încă din clasele primare și au un rol foarte important datorită participării active a acestora, facilitând integrarea eficientă și rapidă a elevilor în colectivitate.

Pe de o parte, educația nonformală este mult mai flexibilă și mai deschisă în raport cu interesele și posibilitățile formabilului, proiectarea pedagogică a activităților extracurriculare este mai puțin formalizată, fiind orientată, mai degrabă, către interdisciplinaritate și educație permanentă [5, pp. 26-27].

Aceste activități completează învățarea formală, oferind contexte variate de aplicare a cunoștințelor într-un cadru mai flexibil și mai atractiv. Între educația formală, realizată prin curriculum, și cea extracurriculară există relații de interdependență și complementaritate, fiecare contribuind în mod specific la formarea unui model complex de personalitate, în acord cu idealul educației.

I. Nicola menționează că „activitatea extracurriculară oferă independență mai mare elevilor și asigură o posibilitate de varietăți pentru manifestările disciplinare; ele presupun respectarea unei game variate de norme disciplinare [7, p. 288].

Activitățile extracurriculare sunt o modalitate prin care elevilor li se pot dezvolta anumite abilități, unele competențe, într-un mod mai puțin rigid, prin folosirea unor strategii moderne, a unor abordări pozitive care le stârnesc creativitatea și interesul pentru un anumit domeniu [12, p.3].

C. Țîru definește activitățile extracurriculare astfel: „totalitatea activităților educative organizate și planificate în instituțiile de învățământ sau în alte organizații cu scop educațional, dar mai puțin riguroase decât cele formale și desfășurate în afara incidenței programelor școlare, conduse de persoane calificate, cu scopul completării

formării personalității elevului asigurată de educația formală sau dezvoltării altor aspecte particulare ale personalității acestuia” [9].

Conform lui G. Văideanu, acestea sunt activități pedagogice instituționalizate, opționale, desfășurate în afara sistemului formal, adaptate intereselor și aspirațiilor elevilor pentru o dezvoltare holistică [10].

M. Bocoș specifică că activitățile extracurriculare pot fi caracterizate drept activități organizate în incinta sau în afara instituțiilor de învățământ complementar activităților curriculare, care sprijină dezvoltarea competențelor dobândite în mediul școlar. Fie că este vorba de activități sportive, artistice, muzicale sau academice, ele pot fi organizate sau la nivel școlar, sau în afara instituțiilor furnizoare de educație formală, menținând însă un anumit nivel de colaborare cu acestea. Vorbim aici de activități cu un grad de formalitate mai redus, gestionate de către persoane care dețin competențe în domeniul pedagogic [1, p. 74].

L. Cebanu este de părerea că „activitățile extracurriculare sunt activitățile complementare atractive care au o anumită strategie de desfășurare și scopuri concrete: aduc noul, surpriza intelectuală și afectivă, îmbină utilul cu plăcutul, creează posibilitatea de a observa faptele comportamentale ale elevilor în afara clasei, dezvoltă anumite laturi ale personalității elevilor [2, p. 10].

Activităților extracurriculare, conform lui M. Ștefan, se clasifică în baza unor criterii astfel [8, p. 35-36]:

Conform criteriului de conținut sunt: activități cu conținut cultural, artistic, spiritual; activități cu conținut științific și tehnico-aplicativ; activități sportive; jocuri distractive; activități cu caracter comunitar.

În funcție de forma de organizare: activități de masă; activități de cerc (specializate), unde se includ și echipele sportive, formațiile muzicale.

Prin participarea la cercuri, concursuri, activități artistice, sportive sau cultural-educative, elevii își dezvoltă competențe cognitive, sociale și emoționale, precum creativitatea, spiritul de cooperare, autonomia și încrederea în sine.

Activitățile extracurriculare se disting net de activitățile didactice formale printr-un ansamblu de particularități care le conferă un statut educațional specific și un rol complementar în formarea personalității elevilor. Potrivit lui G. Văideanu [10, p. 452], aceste activități au, în primul rând, un *character facultativ*, cadrul didactic având rolul de facilitator și animator, intervenind mai ales în antrenarea și motivarea copiilor/elevilor pentru participare, fără constrângeri de ordin curricular.

Un alt element definitoriu îl constituie *flexibilitatea conținutului*, acesta fiind stabilit în funcție de dorințele, preferințele și interesele elevilor. În acest sens, activitățile extracurriculare pornesc frecvent de la inițiativele elevilor, valorificând potențialul creativ, motivația intrinsecă și nevoia de autoexprimare. *Characterul lor autentic* derivă din

faptul că se bazează pe experiența direct trăită de copii, pe situații reale de viață, ceea ce favorizează o implicare afectivă sporită și o învățare semnificativă.

Activitățile extracurriculare stimulează, totodată, *spiritul competițional*, fie la nivel individual, fie între grupuri de elevi, contribuind la dezvoltarea motivației pentru performanță, a perseverenței și a spiritului de echipă. În general, acestea au *caracter de grup*, facilitând cooperarea, comunicarea și integrarea socială. Prin natura lor, ele asigură o învățare implicită, practică și durabilă, ale cărei efecte se manifestă pe termen lung, dincolo de contextul școlar imediat.

Formele de organizare sunt mult mai flexibile comparativ cu cele ale activităților didactice, având adesea un pronunțat *caracter recreativ*, ceea ce sporește atractivitatea și gradul de participare. Evaluarea rezultatelor nu se realizează prin instrumente standardizate, ci preponderent prin modalități formative, precum lauda, încurajarea, aprecierea efortului depus și evidențierea participării active [ibidem].

Un aspect esențial îl reprezintă *atractivitatea acestor activități*, elevii participând într-o atmosferă de voie bună, optimism și entuziasm, cu implicare și dăruire. Totodată, numărul și frecvența activităților extracurriculare trebuie stabilite cu discernământ, astfel încât să țină cont de celelalte activități ale elevului și să se armonizeze cu acestea într-un ansamblu firesc, echilibrat și neforțat, care să sprijine dezvoltarea globală a personalității.

În urma analizei realizate, se poate afirma că activitățile extracurriculare se disting și prin alte caracteristici definitorii. Acestea au un caracter global, întrucât includ activități desfășurate atât în cadrul instituțiilor de învățământ, cât și în afara acestora, valorificând multiple spații educaționale. Totodată, ele îndeplinesc un rol complementar față de activitatea școlii, având un pronunțat caracter formativ, determinat de necesitatea asigurării unei dezvoltări armonioase și continue a elevilor. Acest rol se reflectă și în corelarea activităților extracurriculare cu curriculumul național și cu curriculumul la decizia școlii, pe care le completează și le îmbogățesc prin experiențe educaționale relevante. De asemenea, activitățile extracurriculare manifestă un caracter prospectiv, orientat spre formarea elevilor în raport cu cerințele sociale actuale și viitoare, pregătindu-i pentru adaptarea la situații noi și imprevizibile.

În același timp, activitățile extracurriculare au un caracter social, întrucât contribuie la dezvoltarea potențialului social al elevilor și se desfășoară frecvent în parteneriat cu instituții ale comunității locale. Ele sunt, totodată, dinamice, adaptându-se permanent schimbărilor și cerințelor mediului social, care influențează modalitățile de organizare și implementare. Caracterul selectiv este evidențiat prin faptul că participarea elevilor este voluntară, implicarea acestora fiind rezultatul alegerii personale. În plus, activitățile extracurriculare au un caracter pluri- și interdisciplinar, deoarece nu sunt limitate la o singură arie curriculară, ci integrează perspective diverse ale cunoașterii. Ele prezintă

și un caracter holistic, prin includerea parteneriatelor dintre școală, familie, comunitate și alte instituții, precum biserica. Caracterul teleologic se manifestă prin orientarea constantă spre atingerea unor finalități educaționale clar stabilite, iar caracterul democratic rezultă din organizarea acestora pe baza principiilor democrației și din contribuția lor la formarea comportamentelor și atitudinilor democratice ale elevilor [Apud 11, p. 4]

Activitățile extracurriculare oferă oportunități pentru dezvoltarea unor competențe, în raport cu anumite obiective ce inspiră și provoacă educabilul, atât pentru succesul lui educațional, cât și pentru cel din viața de zi cu zi. Acestea au o valoare importantă atât pentru dezvoltarea socială a educabilului, cât și pentru cea personală, prin demersuri specifice și particulare. Ele se remarcă prin voluntariat, complementaritate curriculară și accent pe dezvoltarea holistică, desfășurându-se în principal, în cadrul școlii sau organizații educaționale.

Educația extracurriculară îndeplinește funcții esențiale în completarea învățării formale, promovând dezvoltarea armonioasă a elevilor prin activități voluntare și practice. Acestea se clasifică în generale și specifice.

a) Funcțiile generale includ:

Funcția socială se concretizează prin facilitarea relaționării interpersonale și a cooperării între elevi, în contexte educaționale nonformale care favorizează munca în echipă și comunicarea eficientă. Activitățile extracurriculare contribuie la dezvoltarea sentimentului de apartenență la grup, la interiorizarea normelor sociale și la formarea competențelor civice, sprijinind educarea elevului ca viitor cetățean activ, responsabil și implicat în viața comunității.

Funcția personală vizează dezvoltarea dimensiunii individuale a personalității elevului, prin stimularea creativității, valorificarea talentelor și promovarea unui stil de viață echilibrat și civilizat. Prin diversitatea formelor de activitate, elevii își descoperă interesele, își consolidează autonomia și învață să-și gestioneze eficient timpul liber, aspecte care facilitează adaptarea și integrarea școlară armonioasă.

b) Funcțiile specifice includ

Funcția de dezvoltare curriculară presupune completarea și aprofundarea conținuturilor predate în cadrul orelor de curs, prin extinderea acestora în situații practice și experiențe concrete. Activitățile extracurriculare permit aplicarea cunoștințelor teoretice în contexte reale, favorizând transferul învățării și consolidarea competențelor dobândite, într-un mod accesibil și motivant pentru elevi.

Funcția de suplimentare experiențială se realizează prin oferirea unor oportunități educaționale care nu pot fi integrate totalmente în activitatea didactică formală, precum cluburile artistice, sportive sau structurile de reprezentare ale elevilor. Aceste experiențe contribuie la dezvoltarea elevilor, valorifică învățarea experiențială și sprijină succesul educațional prin implicare activă și participare voluntară.

Funcția de optimizare școlară are ca scop creșterea atractivității mediului școlar și îmbunătățirea climatului educațional. Prin caracterul lor relaxant și stimulat, activitățile extracurriculare sporesc interesul elevilor pentru școală, reduc tensiunile și facilitează corelarea aptitudinilor individuale cu atitudinile și trăsăturile caracteriale, contribuind la formarea unei personalități echilibrate și motivate pentru învățare.

În organizarea activităților extracurriculare se va ține cont de următoarele principii [6]: *principiul accesului tuturor elevilor; principiul disponibilității; principiul abordării pedagogice holistice; principiul participării active a elevilor; principiul coerenței; principiul diversității și al alegerii; principiul securității; principiul evaluării; principiul parteneriatului puternic și egal.*

În același timp, activitățile extracurriculare răspund nevoilor și intereselor individuale ale elevilor din ciclul primar, facilitând descoperirea aptitudinilor și talentelor personale. Ele favorizează socializarea, integrarea în grup și formarea unor valori morale și civice, precum responsabilitatea, respectul și fair-play-ul. Astfel, educația prin activități extracurriculare contribuie la realizarea unei educații centrate pe elev, orientată spre dezvoltarea armonioasă și echilibrată a copilului, în acord cu cerințele educației contemporane.

Educația prin activități extracurriculare oferă un set de experiențe sociale necesare, utile pentru fiecare elev, completând celelalte forme de educație prin [7]:

- valorificarea timpului liber al elevilor;
- oferirea de oportunități pentru valorificarea experiențelor de viață ale elevilor, prin cadrul mai flexibil și mai deschis;
- posibilitatea participării voluntare, individuale sau colective;
- existența unei game largi de activități pliate pe interesele elevilor;
- posibilitatea dezvoltării de capacități organizatorice, de autogospodărire, de management al timpului, de gândire critică, de adoptare a unor decizii sau de rezolvare de probleme;
- oferirea unui cadru de exersare și de cultivare a diferitelor înclinații, aptitudini și capacități, de manifestare a talentelor.

Elevii au posibilitatea de a participa la programe și activități de educație extracurriculară după cum urmează:

- programe europene pentru tineret;
- vizite de studiu în țară sau în alte țări, mese rotunde, ateliere teoretice și practice de pictură, muzică, fotografie, graffiti, teatru, IT, activități culturale de vizite la muzee, centre culturale, jocuri interculturale, jocuri de cooperare, discuții în grupuri mici despre probleme care îi preocupă pe tineri la ora actuală;
- taberele pentru elevi, cluburile elevilor, proiectele inițiale de organizații nonguvernamentale sau de alte instituții.

Concluzii

Printre beneficiile majore ale activităților extracurriculare se numără, în primul rând, *impactul pozitiv asupra performanței școlare* și asupra percepției elevilor față de instituția școlii. Numeroase cercetări evidențiază faptul că elevii implicați în astfel de activități obțin *rezultate academice superioare*, manifestă atitudini favorabile față de învățare și dezvoltă aspirații educaționale mai înalte. *Participarea constantă* la activități extracurriculare contribuie, astfel, la consolidarea motivației pentru studiu și la creșterea angajamentului școlar.

Un alt beneficiu semnificativ constă în posibilitatea *explorării intereselor personale și în lărgirea orizontului de cunoaștere*. Implicarea în activități diverse permite elevilor să-și descopere și să-și dezvolte pasiuni noi, contribuind la formarea unei viziuni mai ample asupra lumii. Totodată, succesele obținute în domenii de interes personal favorizează creșterea stimei de sine și a încrederii în propriile capacități. Activitățile extracurriculare oferă, de asemenea, multiple contexte de *interacțiune socială*, facilitând extinderea relațiilor interpersonale și dezvoltarea competențelor de comunicare. În plus, ele *valorifică timpul liber într-un mod constructiv*, transformând pauzele de la activitatea școlară în oportunități de relaxare activă și dezvoltare personală. Nu în ultimul rând, participarea la activități extracurriculare contribuie la formarea unor *aptitudini esențiale de viață*, precum responsabilitatea, cooperarea, perseverența și capacitatea de adaptare, indispensabile integrării sociale și profesionale ulterioare.

Bibliografie:

1. BOCOȘ, M. *Instruire interactivă. Repere pentru reflecție și acțiune*. Ediția a II-a. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2002. 472 p.,
2. CEBANU, L. *Managementul activităților extrașcolare*. Chișinău: Editura Institutul de Științe ale Educației, 2015.
3. DEAC, E.A., MARCU, V., ORTAN, F. *Managementul activităților extracurriculare*. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2003
4. DODON, N. *Activități extracurriculare*. Chișinău: Ed. ARC, 2013
5. GUȚU, VI. (coord. științ.) BRAGARENCO, N., BURDUH, A., COSUMOV, M., COTOVIȚCAIA, D., FLOREA, V., ȘEVCIUC, M., ȚURCANU, C. *Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova; Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2021, 98 p. ISBN 978-9975-152-98-3.
6. LAZĂR, V., CĂRĂȘEL, A. *Psihopedagogia activităților extracurriculare*. Craiova: Ed. Arves, 2007.

7. NICOLA, I. *Tratat de pedagogie școlară*, Ediția a II-a, București: Editura Aramis, 2002
8. ȘTEFAN, M. *Educația extracurriculară*. București: Editura ProHumanitate, 2000.
9. ȚÎRU, C. M. *Pedagogia activităților extracurriculare*. Suport de curs. Cluj-Napoca, 2007.
10. VĂIDEANU, G. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1988.
11. https://edituradart.ro/wp-content/uploads/2023/08/Carte-Rolul-activitatilor-extrascolare-in-educatia-copiilor-martie-2020-Vol.-II.pdf?utm_source=chatgpt.com
12. https://video.elearning.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/2016/08/134267_P7_Suport_curs.pdf